

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 81 ได้กำหนดให้รัฐบาลออกกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษา จึงทำให้เกิดพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ขึ้น เพื่อเป็นกลไกขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาไปสู่ความสำเร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมวดที่ 4 ตั้งแต่มาตรา 22 ถึงมาตรา 30 มีสาระสำคัญที่กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยให้ยึดหลักผู้เรียนทุกคน มีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ดังนั้นจำเป็นต้องจัดสภาพแวดล้อม บรรยากาศ รวมทั้งแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ให้หลากหลายเพื่อเอื้อต่อความสามารถความสนใจและความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้เรียนต้องสำคัญที่สุด การจัดการเรียนการสอนต้องมุ่งเน้นประโยชน์ของผู้เรียน จะต้องจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น มีนิสัยรักการเรียนรู้ เกิดการเรียนรู้ใฝ่เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542ข : 2-3)

การศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาประเทศและเป็นกระบวนการในการพัฒนาคน เพราะถือว่า “คน” เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของสังคม เนื่องจากการศึกษามีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต จึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เพื่อให้ทันกับความเจริญของประเทศ สามารถสนองความต้องการของประชาชน และให้สอดคล้องกับสภาพการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ในขณะที่หลายประเทศได้รับผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์ในหลาย ๆ ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ประเทศไทยเป็นอีกประเทศหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากกระแสของโลกาภิวัตน์เช่นกัน สังคมไทยมีความอ่อนแอเมื่อต้องเผชิญกับกระแสโลกาภิวัตน์ ดังนั้นจำเป็นต้องมีการปฏิรูปสังคมโดยรอบด้านให้มีความเข้มแข็งขึ้น โดยทั่ว ตลอดทั้งสังคมไทยต้องสร้างจิตอาสาธารณะสนใจเรื่องของการมีส่วนร่วมในการ ร่วมคิด ร่วมทำ โดยการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมไปสู่การร่วมคิด ร่วมทำงาน การปฏิรูปการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญของชาติ อย่างหนึ่งที่คนไทยควรเข้ามาร่วมทำ เพื่อนำไปสู่การปฏิรูปสังคม และเศรษฐกิจอย่างก้าวกระโดด เพื่อให้สังคมไทยสามารถฝ่าวิกฤตไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน (ประเวศ วะสี. 2542 : 28) เพื่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข และ ทันทต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมซึ่งแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2549) ก็มีจุดมุ่งหมายหลักที่ยึด “คน” เป็นศูนย์กลางการพัฒนา โดยมุ่งสร้างคนให้มีลักษณะเป็นคนที่เพื่อให้คนไทยมีความสุข พึ่งตนเองและก้าวทันโลกโดยยังรักษาเอกลักษณ์ความเป็นไทยไว้ สามารถเลือกใช้ความรู้

และเทคโนโลยีได้อย่างคุ้มค่า เหมาะสม มีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี มีความยืดหยุ่นพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ควบคู่ไปกับการมีคุณธรรมและความซื่อสัตย์สุจริต การพัฒนาคนได้สำเร็จนั้นก็ต้องขึ้นอยู่กับการศึกษา ฉะนั้นกระทรวงศึกษาธิการจึงได้มีการวางแผนทางการปฏิรูปการศึกษา พ.ศ. 2539 - 2550 เพื่อให้ประชาชนไทยมีศักยภาพในการพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี และพัฒนาประเทศชาติให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยมีแนวทางดำเนินงานใน 4 ด้าน คือ การปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา การปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา การปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน และการปฏิรูประบบการบริหารการศึกษา เพื่อเป็นการสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ก็ได้สนับสนุนการพัฒนาคนด้านการศึกษาด้วยการให้บุคคลมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย พร้อมกับจัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545 - 2549) ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม

การที่เราจะสร้างคนให้มีความสามารถเป็นคนที่มีลักษณะที่ยึด “คน” เป็นศูนย์กลางการพัฒนา ตามที่เราต้องการคงต้องอาศัยการศึกษา ซึ่งการศึกษาจะไปสู่ความสำเร็จได้นั้นคงต้องอาศัยการจัดการเรียนการสอนเป็นส่วนสำคัญอีกประการหนึ่ง โดยต้องเป็นการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้กระทำ ได้ปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืน ตามแนวความคิดทางการศึกษาของจอห์น ดิวอี้ ซึ่งเป็นต้นคิดในเรื่องของ “การเรียนรู้ด้วยการกระทำ หรือ Learning by doing” เน้นการเรียนรู้ว่าอยู่ที่ผู้เรียนมากกว่าอยู่ที่ผู้สอน (ทิสนา เขมมณี. 2542 : 4) ซึ่งทำให้เกิดแนวความคิดพื้นฐานของกระบวนการเรียนการสอน กล่าวคือ แก่นแท้ของการเรียนการสอน คือ การเรียนรู้ของผู้เรียนการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกแห่งทุกเวลาต่อเนื่องยาวนานตลอดชีวิต ศรัทธาเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีที่สุดของการเรียนรู้ ผู้เรียนรู้ที่ดีได้จากการสัมผัสและสัมพันธ์ สาระที่สมมูลเกิดขึ้นจากการเรียนรู้ คือ ความรู้ ความคิด ความสามารถและความดี

เมื่อพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้ประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม 2542 มีผลให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาอันเป็นสาระสำคัญแห่งชาติ มีสาระสำคัญทั้งสิ้น 9 หมวด โดยเฉพาะหมวด 4 แนวการจัดการศึกษาเป็นการปฏิรูป การเรียนรู้ ที่ถือว่าเป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งทุกหมวดในพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติจะมุ่งประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน จุดหมายสำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้คือการพัฒนา คุณภาพของคนไทย เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ ทุกฝ่ายต้องส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้เรียนมีโอกาสได้คิด ทำ ทบทวน พิสูจน์ผล และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง ฟังพาดตนเองเนื่องจาก ใฝ่หาความรู้ได้เอง และใช้ความรู้ทางสร้างสรรค์เพื่อประโยชน์

ของส่วนรวมแม้การปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จะเป็นกระบวนการที่ได้กำหนดไว้เป็นกฎหมายแล้ว แต่ก็ยังมีสาระสำคัญอีกหลายประเด็นที่ต้องทำความเข้าใจให้ตรงกัน เพื่อให้การนำสาระเหล่านั้นไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542ข : 13-14)

ระบบการบริหารการศึกษาของกรุงเทพมหานครในส่วนของโรงเรียนประถมศึกษาจัดในลักษณะของสายการบังคับบัญชา ซึ่งมีผู้บริหารคือ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ปลัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตและโรงเรียนตามลำดับโดยมีสำนักงานการศึกษาเป็นฝ่ายอำนวยการ หรือหน่วยงานที่ปรึกษาส่งเสริมสนับสนุนในระดับกรุงเทพมหานคร และฝ่ายศึกษาธิการเป็นส่วนราชการที่ทำหน้าที่เช่นเดียวกันในระดับสำนักงานเขต ร่วมจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาในรูปอนุบาลศึกษา 2 ปี ในโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งเปิดสอน 428 โรงเรียน มีนักเรียน 65,603 คน ระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษาภาคบังคับซึ่งเป็นภารกิจหลัก มี 431 โรงเรียน มีนักเรียน 261,629 คน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา เปิดสอน 62 โรงเรียน มีนักเรียน 15,416 คน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เปิดลักษณะนำร่อง 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนประชานิเวศน์ สำนักงานเขตจตุจักรและโรงเรียนวิสุทธิ สำนักงานเขตดินแดง มีนักเรียน 276 คน ร่วมกับสำนักพัฒนาชุมชน เปิดสอนฝึควิชาชีพภาคค่ำ 20 - 40 โรงเรียน ร่วมกับสำนัก สวัสดิการสังคมสอนวิชาสามัญให้โรงเรียนกีฬาที่โรงเรียนวิสุทธิสำนักงานเขตดินแดง ร่วมกับกรมการศึกษานอกโรงเรียน จัดการศึกษานอกโรงเรียนในลักษณะโรงเรียนผู้ใหญ่ การศึกษาทางไกล และการศึกษาตามอัธยาศัย จำนวน 72 โรงเรียน

แผนพัฒนาการศึกษาของกรุงเทพมหานคร ระยะแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2545-2549) ในส่วนของการศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 431 โรงเรียน นั้น ได้กำหนดวิสัยทัศน์ของการจัดการศึกษาไว้ดังนี้ “ปฏิรูปการเรียนรู้ มุ่งสู่การประกันคุณภาพ เสริมสร้างความเป็นไทย ทันสมัยในวิทยาการ” การปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่อให้ นักเรียนของกรุงเทพมหานครมีความสมดุล ทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม โดยมีเป้าหมายพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ให้โรงเรียนสามารถจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนานักเรียนให้มีความสามารถได้เหมาะสมกับวัยส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ โดยมีเป้าหมายโรงเรียนทุกแห่งสามารถพัฒนา และใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม พันธกิจ ในการดำเนินการเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ดังกล่าว จึงได้กำหนดเป็นพันธกิจในการดำเนินการทั้งหมด 6 ด้าน คือ 1) ปฏิรูปการเรียนรู้และหลักสูตร 2) พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาให้ได้มาตรฐาน 3) พัฒนาและเสริมสร้างคุณภาพครู อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา 4) นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง 5) ช่วยเหลือ

เด็กด้อยโอกาส และผู้มีความต้องการพิเศษ และ 6) พัฒนาระบบบริหารและจัดการด้านการศึกษา ให้สอดคล้องตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

จากหลักการและข้อมูลดังกล่าว ในกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด ครู หรือผู้สอนมิได้มีความสำคัญน้อยลงแต่ยังมีความสำคัญอย่างมาก หรืออาจจะมีมากกว่าเดิม เพราะเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ตั้งอยู่บนฐานของ ผลประโยชน์อันสูงสุดที่ผู้เรียนพึงได้รับตามสิทธิพื้นฐาน ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษา พ่อแม่ผู้ปกครองจำเป็นต้องรู้จักคิดค้น สร้างสรรค์ และจัดสภาพการณ์ที่เอื้ออำนวยรวมทั้งเปิดทางใหม่ ๆ ให้แก่ผู้เรียน ให้เขาได้ค้นพบและรู้จักตนเอง ดังนั้น ผู้เรียนจะต้องได้ฝึกใช้ปัญญาชั้นสูงกว่าการท่องจำนั่นคือ การได้ใช้สติปัญญาด้านการรู้ คิด วิเคราะห์ สร้างสรรค์ ตัดสินใจ แก้ปัญหา และสังเคราะห์ เป็นสาระความรู้ที่มีความหมายต่อตนเองรวมทั้งเกิดทักษะ การเรียนที่หลากหลายวิธี เช่น การค้นคว้า อภิปราย ถกเถียง สะท้อนความคิดลงมือปฏิบัติจริง ทั้งที่ทำงานคนเดียวและทำงานกลุ่ม ซึ่งก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่จะร่วมมือช่วยเหลือกันและกัน อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ครูผู้สอนรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคลและสนับสนุนให้แต่ละคนวางแผนการเรียนรู้ ตามความสนใจและเรียนตามความถนัดของตนเองได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542ข : 70) ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญใน เป็นการให้การศึกษาขั้นพื้นฐานของการศึกษาที่สูงขึ้นและเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมปัจจุบันและอนาคตอย่างมีความสุข การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนเกิด ประสิทธิภาพได้นั้นผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ริเริ่มชี้นำ มีนโยบายการปฏิบัติให้กับครู และบุคลากรอื่น ๆ ในโรงเรียน และจัดปัจจัยสนับสนุนต่าง ๆ ต่อผู้ปฏิบัติ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง ตรงจุดนี้ทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจว่า ผู้บริหารได้รู้ถึงการปฏิบัติหน้าที่ที่ตนเองต้องให้การสนับสนุนต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญภายใน โรงเรียนอย่างไร และเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญใน โรงเรียน

จึงมีประเด็นที่ต้องพิจารณาว่า ปัจจุบันผู้บริหาร โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครมีบทบาทในการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างไร จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องยังไม่ปรากฏคำตอบที่ชัดเจนในประเด็นนี้ ดังนั้นจึงสมควรมีการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหาร โรงเรียนในการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ตามความเห็นของผู้บริหาร โรงเรียน เพราะผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานแก่ผู้บริหาร โรงเรียน ใช้สำหรับเป็นแนวทางในการวางแผนส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ให้เกิด

ประสิทธิภาพและคุณภาพเป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และเป็นข้อมูลสำหรับผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องของต่องานด้านการศึกษา เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียน ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้น สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาการศึกษาของกรุงเทพมหานครและสอดคล้องกับแนวคิดในการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตราที่ 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ต่อไป ทั้งนี้เพื่อให้เกิดผลดีแก่นักเรียนที่จะเติบโตเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติต่อไปในอนาคต

คำถามการวิจัย

1. บทบาทในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของผู้บริหาร โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ควรเป็นอย่างไร
2. บทบาทในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของผู้บริหาร โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ที่ควรเป็นนั้นมีความเป็นไปได้หรือไม่

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทที่ควรเป็นในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของผู้บริหาร โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของบทบาทที่ควรเป็นในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของผู้บริหาร โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้ทราบบทบาทของผู้บริหาร โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. สามารถนำผลที่ได้จากการศึกษาไปเป็นแนวทางของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการวางแผนพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากรและพื้นที่ เนื่องจากการวิจัยมีกระบวนการที่สำคัญอยู่ 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการศึกษาบทบาทที่ควรเป็น กับขั้นศึกษาความเป็นไปได้ของบทบาทที่ควรเป็น จึงขอกำหนดประชากรในแต่ละขั้นตอนดังนี้

1.1 ขั้นศึกษบทบาทที่ควรเป็น ประชากรได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารงาน วิชาการ และผู้เชี่ยวชาญด้านการสอน (17 คน) มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1.1.1 ศิษยานิเทศก์สังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร ผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาการเรียนการสอน จำนวน 17 คน

1.2 ขั้นการศึกษาความเป็นไปได้ของบทบาทที่ควรเป็น ประชากรได้แก่

1.2.1 ผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีจำนวน 431 คน

1.2.2 ครูผู้สอนโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีจำนวน 13,030 คน

2. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

2.1 บทบาทที่ควรเป็นในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.2 ความเป็นไปได้ของบทบาทที่ควรเป็นในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ศัพท์บางคำในความหมายและขอบเขตจำกัด ดังนี้

ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการหรือผู้รักษาการในตำแหน่ง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร

ครูผู้สอน หมายถึง ครูที่ได้รับแต่งตั้งจากโรงเรียนให้รับผิดชอบปฏิบัติงานด้านการสอนของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ การจัดการเรียนการสอนควรแสดงในเรื่องที่มุ่งประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มศักยภาพ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าลงมือปฏิบัติด้วยตนเองจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ จนผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สามารถสร้างองค์ความรู้ทักษะ เจตคติด้วยตนเอง ให้ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย และสามารถนำวิธีการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

บทบาทที่ควรเป็นในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง คะแนนที่ได้จากการสอบวัด ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการปฏิบัติหรือการแสดงออกของผู้บริหารโรงเรียนควรแสดงในเรื่องการเอาใจใส่และกระตือรือร้น ในการที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้ครูใน

โรงเรียน มีความเข้าใจ มีเจตคติที่ดี มีทักษะในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมีความสะดวก ความมั่นใจในการจัดการเรียนการสอนดังกล่าว ประกอบด้วย

1. บทบาทที่ควรเป็นด้านการวางแผนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้บริหารควรแสดงในเรื่องของการร่วมมือกับครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง กำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ วิเคราะห์ตรวจสอบ กำหนดเทคนิค มาตรการ รายละเอียด และจัดทำแผนงาน โครงการ กำหนดวิธีดำเนินงาน ทั้งในด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม ด้านสื่อวัสดุอุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้ และด้านครู บุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญประสบความสำเร็จ

2. บทบาทที่ควรเป็นด้านการพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้บริหารควรแสดงในเรื่องของการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนให้ดีขึ้น การปรับปรุงบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน การปรับปรุง จัดหา ผลิตสื่อ วัสดุอุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้ให้เพียงพอ การปรับเปลี่ยนทัศนคติ การสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง โดยวิธีการต่าง ๆ เช่น อบรม ประชุม ชี้แจง สัมมนา ศึกษาดูงาน เป็นต้น เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีประสิทธิภาพ

3. บทบาทที่ควรเป็นด้านการประชาสัมพันธ์การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้บริหารควรแสดงในเรื่องการสร้างความรู้ความเข้าใจ เผยแพร่ความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร เกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน สื่อวัสดุอุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ บรรยากาศ และสภาพแวดล้อม ตลอดจนบทบาทของครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ให้ผู้ปกครองและชุมชนได้ทราบและเข้าใจ พร้อมทั้งให้ความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

4. บทบาทที่ควรเป็นด้านกานนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผล การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้บริหารควรแสดงในเรื่องของการให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา อำนวยความสะดวก คอยเอาใจใส่ สอดส่องดูแล ให้กำลังใจแก่ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้สามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

5. บทบาทที่ควรเป็นด้านการประเมินผลการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้บริหารควรแสดงในเรื่องของการรวบรวม แสวงหา จัดเตรียมข้อมูลสารสนเทศ เกี่ยวกับหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน สื่อวัสดุอุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้ บรรยากาศและสภาพแวดล้อม รวมทั้งครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องด้วยวิธีการต่าง ๆ แล้วสรุปนำมาตัดสินใจ ปรับปรุง และพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้มีประสิทธิภาพ

ความเป็นไปได้ของบทบาทที่ควรเป็นในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง คะแนนจากการสอบวัดความคิดเห็นของผู้บริหารและของครูผู้สอนเกี่ยวกับขอบเขตหรือ

ระดับความเป็นไปได้ในการปฏิบัติหรือแสดงออกที่ควรเป็นของผู้บริหารโรงเรียนภายใต้บริบทของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้อาศัยแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่หน่วยงานและนักการศึกษา กล่าวไว้คือ

1. บทบาทของผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ ด้านการวางแผน การพัฒนา การประชาสัมพันธ์ การนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผล และการประเมินผล ผู้วิจัยได้ศึกษามาจาก กระทรวงศึกษาธิการ (2542ก : 27) ; สุวิทย์ มูลคำ (2542 : 14) ; ธวัช แก้วมณีชัย (2542 : 48) ; วัฒนาพร ระวังทุกข์ (2541 : 80-83) ; สุพล วังสินธุ์ (2542 : 33-36) และ อรทัย มูลคำ และคณะ (2542 : 53-54)

2. การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งมีองค์ประกอบย่อย 2 ส่วน ได้แก่ องค์ประกอบด้านเนื้อหา คือ หลักสูตรการเรียนการสอน บรรยากาศและสภาพแวดล้อม สื่ออุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ศึกษาจาก โครงสร้างของงานวิชาการของ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2538 : 29) และองค์ประกอบด้านกระบวนการ คือ การสร้างความรู้ด้วยตนเอง การได้ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและสิ่งแวดล้อม การได้เคลื่อนไหวร่างกาย ประกอบ กิจกรรมการเรียนรู้กระบวนการต่าง ๆ และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ผู้วิจัยได้ศึกษาจากแนวความคิดของ ทิศนา ขัมมณี (2542 : 14-15) จากนั้นผู้วิจัยได้ ประสานแนวความคิดในส่วนแรกและส่วนที่ 2 สรุปเป็นขอบเขตที่จะศึกษา 5 ด้าน คือ

1. ด้านการวางแผนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. ด้านการพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
3. ด้านการประชาสัมพันธ์การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
4. ด้านการนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผล การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
5. ด้านการประเมินผลการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ